

„Je to strašný nepořádek“ aneb tlející dřevo v očích veřejnosti

Až depresivně může vypadat okolí Palečnicku, zvláště pokud se k tomu přidá mlha. Ale i zde fungují ryze přírodní procesy

Tlející dřevo na Šumavě vyvolává množství rozporných reakcí. Zároveň se k němu váže řada otázek a mýtů.

Na ponechávání dřeva v lese, které „bez užitku“ shnije, nejsou Středoevropané už nejméně jedno století zvyklí. Důvodem je intenzivní hospodářské využití dřevní hmoty prakticky do poslední větvičky a přetváření lesů podle představ člověka, respektive k hospodářské produkci. Několik generací lidí tak má před očima prakticky už jen lesy vytvořené lesními inženýry, které splňují hospodářské a logistické nároky lidské společnosti. Mylně pak takové lesy považují za ty „správné a přírodní“. Těch skutečně přírodních zbylo ve střední Evropě, potažmo v Česku, opravdu pramálo, ale jsou – na Šumavě především.

Nepořádek a smutek

Když má člověk dlouhodobě nějakou představu určité definice, není jednoduché mu tu představu nabourat a přesvědčit ho o opačném. Když totiž přijdete do bezzásahového lesa, který je, nebo se stává ryze přírodním, spatříte ne úplně příjemné věci. Řeč je o odumřelém dřevě, souších, které trčí do nebe. Je to vlastně ukázka smrti, kterou neradi vidíme, kterou ze svých hlav úplně vylučujeme. Smrt v hospodářských lesích přitom není tak viditelná. Stromy se prostě pokácí a odvezou pryč. Sejde z očí, sejde z mysli. A pařez nikomu nevádí. Jenže v přírodních, bezzásahových lesích, to tak není. Tady prostě ty mrtvé stromy zůstanou. A lidé jsou z takové scenérie často smutní. Dokonce nám to potvrdili v jedné anketě: více než polovina dotazovaných sdělila, že při pohledu na suché stromy cítí smutek. Nelze než souhlasit. Šedivé souše ať už ty stojící nebo ležící na zemi, nevypadají úplně optimisticky. Optimistické je ale to, co je kolem a uvnitř těchto souší – obrovské množství života v mnoha podobách.

Souše (ne)znamenají sucho

Jedním z asi největších mýtů spojených s přírodními bezzásahovými lesy je ten, že souše ponechané v lese znamenají suchou

Divočinu, ale také nebezpečí skýtá bezzásahový les. Ovšem být uvnitř pralesa je jedinečný pocit.

krajinu. Jasně, zelené jehličí či zelené listí na stromech vypadá svěže, kdežto šedivý kmen s pahýly větví vypadá prostě nemocně, suše. Jenže v odumřelých kmenech stromů je relativně velké množství vody. Stačí odloupnout vrchní vrstvu rozpadající se dřevní hmoty, a pod ní najdete i v horkých letních dnech vlhké dřevo. Míra vlhkosti je samozřejmě odvislá od stanoviště, kde se tlející kmeny nacházejí a od fáze jejich rozpadu. Čím starší souše, tím více vlhkosti zadržuje. Navíc, na zemi tlející kmeny působí jako přirozené hrátky, které zadržují vodu a tvoří se u nich tůně. Nezřídka se tam vyskytuje rašelín, což dokazuje dlouhodobě a stabilně vlhké stanoviště.

Suché stromy spouštějí také jev, kterému mnozí nevěří. Tím, že odumřou živé stromy, zmizí z krajiny velké vodní pumpy, které vytahují vodu ze země a odpaňují ji do okolí. Tam, kde pumpy nejsou, zůstává voda v zemi. A více ji zamokřuje. Takže realita je naprosto jiná, než pocit, který v odumřelém lese prožíváme.

Starý a nový les

V tomto bodě se střetávají stereotypy z hospodářských lesů s těmi přírodními. U hospodářských lesů se totiž skutečně může

tvrdit, že se vykácí starý les a vysadí se nový. U bezzásahových lesů to tak ale není. V lesích bez intervence člověka totiž odumírá horní stromové patro, ale to neznamená, že by starý les uschl a na nový se musí počkat, až vyroste. Přírodní, bezzásahový les totiž funguje kontinuálně. Pod vzrostlými stromy se vždy vyskytuje určité množství stromků nové generace, která čeká, až přijde jeho chvíle, tedy až dospělé stromy uschnou, a k nim se dostane tolik potřebné světlo.

V podrostu dospělého lesa čekají na svoji příležitost různě staré a různě velké stromky. Když se horní stromové patro rozpadne, okamžitě se derou za světlem.

A protože se v bezzásahových lesích netěží, nedochází tam ani k poškození podrostu, a tak čekající stromky mohou bez přispění člověka bez problémů růst.

Roste to, ale pomalu

„Když se les vykácí a nově ho lidé osází a zároveň to budou kolem stromků obžínat, roste to rychle. Příroda si pochopitelně poradí, ale obnova lesa je pomalejší.“ Tohle tvrzení, které občas slyším, jasně dokládá, že máme zafixováno, že lidská činnost musí mít vždy navrch. Bez nás by to prostě nešlo. Přitom to ale není pravda. Pod odumřelými stromy dávno před jejich smrtí čekají semenáčky jejich potomků. A jsou připraveny začít růst rychleji, jakmile získají světlo a vodu. Žádný traktor je nerozjezdí, žádná pila neuřízne, aby si udělala místo kolem pařezu. Prostě ten nevysazený stromek na tom bude lépe, než vysazený, protože nebyl přesazován, jeho kořenový systém nebyl nijak narušen, jeho kořeny jsou už propojeny s houbami a mají zajištěnou dostatečnou výživu. Není odkázán na živiny ze školky, které mu zůstaly mezi kořeny, nemusí si budovat s prostředím nové vztahy. To přesto neznamená, že nezahyne. Příroda v obnově lesa sama pracuje s velkými přebytky. Z desítek tisíc, někdy i statisíců semenáčků, které každých několik let vyklíčí na hektaru lesní půdy, stejně nakonec přežijí jen stovky. A jsou to ti, kteří se dokáží nejlépe přizpůsobit novému prostředí a dokáží přežít konkurenci jiných stromů. Nejen jich, ale také uspějí v konkurenčním tlaku okolních bylin nebo při okusu zvěří.

Hospodářský les mnohdy vypadá spíše jako plantáž, na které se pěstuje dřevo.

Divočina, Dobrodružství, Nebezpečí

Bezzásahový les se dá považovat za divočinu. Jakmile nějaký les necháte jen několik let bez péče, překvapí vás, jak rychle dokáže zdívočet. Je to scénérie, která oslovuje kus našeho hlubokého já, zděděného po předcích, kteří v tomto prostředí žili. Vzrušuje, nabízí bludiště, skrýše, tajemství a dobrodružství. Je vzrušující taková místa navštěvovat, poznávat, vychutnávat si je. Tato místa jsou i nebezpečná. Nebezpečí patří ke vzrušení z divočiny. Ohrožují nás nejen stojící souše, které mohou kdykoli spadnout, ale také živé stromy, které se mohou ve větru vyvrátit, nebo může z nich spadnout nalomená větev. Nebezpečí číhá také při překračování ležících, ve vegetaci skrytých kmenů, z nichž vzhůru trčí už jen meče dávno ulomených větví. Prostě a jednoduše – v divočině budete opatrní!

Jan Dvořák, Pavel Hubený
Správa Národního parku Šumava
jan.dvorak@npsumava.cz
pavel.hubeny@npsumava.cz

Les bez zásahu může na první pohled vyvolávat smutek, je však plný života.

